

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

MUNTLIGA DRAG I ELEVTEXTER

– en studie av talspråk i gymnasieelevers skriftliga alster

Anneli Nordvall

Examensarbete 10 poäng
inom Svenska språket och litteraturen
Lärarprogrammet
Höstterminen 2006

Handledare: Barbro Lundin

Examinator: Ylva Lindberg

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE OCH KOMMUNIKATION (HLK) Högskolan i Jönköping	Examensarbete 10 poäng inom Svenska språket och litteraturen Läraryrket Läroverksamheten Höstterminen 2006		
<h2 style="text-align: center;">SAMMANFATTNING</h2>			
Anneli Nordvall Muntliga drag i elevtexter -en studie av talspråk i gymnasieelevers skriftliga alster			
Antal sidor: 36			
<p>Detta examensarbete syftar till att dels ge en bild av vad som kännetecknar muntlighet i text, dels ge en övergripande bild av hur muntliga drag yttrar sig i gymnasieelevers texter. Frågeställningarna berör <i>i vilken utsträckning</i> och <i>på vilka sätt</i> elevers texter uppvisar drag av muntlighet (utifrån ett antal utvalda variabler).</p> <p>Genom att kvantifiera muntlighet utifrån sju variabler tecknas i grova drag en bild av muntliga uttryck i materialet, som bestod av 27 elevuppsatser från det nationella provet i svenska på gymnasiet. I viss utsträckning genomförs även en kvalitativ analys för att skapa en förståelse kring <i>hur</i> och <i>varför</i> eleverna använt sig av vissa muntliga drag.</p> <p>I resultatet framkom att vissa variabler är mer frekvent förekommande än andra i materialet. De muntliga drag som är mest frekvent förekommande är en stor mängd pronomen i förhållande till mängden substantiv, satsradning och satsfragment samt överanvändning av satsadverbial. De som yttrar sig i liten eller ingen utsträckning är lånord, slanguttryck, chattspråkliga uttryck samt morfologiska kortformer av adverb och pronomen. Sammanfattningsvis kan det totala antalet muntliga drag i elevtexterna inte sägas vara stort, vilket kan tolkas som att de flesta elever i denna studie har goda kunskaper kring skriftspråkets regler, och att de allra flesta har förmåga att variera sitt språk i den utsträckning som kunskapsmålen i svenska kräver.</p> <p>En viktig aspekt av resultatet är att talspråk i skrift är ett symptom på kontextberoende. De elever vars texter uppvisar en större mängd muntliga drag har varit förhållandevis bundna till provuppgiften. Detta är ett problem för skolan då det i enlighet med ämnesbeskrivningen i svenska för gymnasiet är önskvärt att elever utvecklar förmågan att skriva varierat och anpassa sitt språk till olika sammanhang i samhällslivet.</p>			
Sökord: Muntlighet, talspråk, skriftspråk, elevtexter.			
Postadress Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Box 1026 551 11 JÖNKÖPING	Gatuadress Gjuterigatan 5	Telefon 036-15 77 00	Fax 036162585

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION	2
1.1 SYFTE	3
1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR	3
2. BAKGRUND	4
2.1 BEGREPPSDEFINITION AV MUNTlighet	4
2.2 TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	5
2.3 OM MUNTlighet	7
2.4 OM CHATTSPRÅK	10
2.5 VAD SÄGER STYRDOKUMENTEN?	11
3. METOD	12
3.1 KVANTITATIV METOD	12
3.2 URVAL OCH POPULATION	13
3.3 VARIABLER	14
3.4 ETISKA ASPEKTER	15
3.5 RELIABILITET OCH VALIDITET	16
4. RESULTAT	18
4.1 VARIABEL A: SUBSTANTIV KONTRA PRONOMEN	18
4.2 VARIABEL B: NYARE LÅNORD OCH SLANGORD	19
4.3 VARIABEL C: SATSRADNING OCH SATSFRAGMENT	20
4.4 VARIABEL D: VANLIGA SATSADVERBIAL I TALSPRÅKET	22
4.5 VARIABEL E: CHATTSPRÅKLIGA VARIANTER	24
4.6 VARIABEL F: MORFOLOGISKA KORTFORMER AV PRONOMEN OCH ADVERB	24
4.7 VARIABEL G: NÅGRA VANLIGA TALSPRÅKLIGA UTTRYCK	24
4.8 SAMVARIATION	26
5. DISKUSSION	28
5.1 INSTRUKTIONSBUNDNA TEXTER	28
5.2 VANLIGT FÖREKOMMANDE VARIABLER	30
5.3 SÄLLSYNT FÖREKOMMANDE VARIABLER	32
5.4 SAMMANFATTNING AV DISKUSSIONEN	34
5.4.1 Förslag till vidare forskning	34
6. REFERENSER	35

1. Introduktion

I dagens Sverige finns många olika åsikter om vårt gemensamma språk: svenskan. Diskussionen om skriftspråk kontra talspråk har pågått under mer än ett århundrade och är fortfarande i allra högsta grad aktuell. Både talspråket och det skriftliga språket är föränderliga, och det går inte att tala om dem som två vitt skilda delar av vårt språk. Språkforskare är i stort sett eniga om att talspråk och skriftspråk allt mer närmar sig varandra, och att denna utveckling har pågått under flera hundra år (Molde et al, 1970).

Fredrik Lindström talar i sin bok *Världens dåligaste språk* (2000) om att skriftspråket varit normgivande för språket som helhet. Trots att talspråket är den äldsta delen av vårt språk, har det länge haft en lägre ställning än skriftspråket. Så fort vi människor lär oss läsa och tar del av skriftspråket, utvecklar vi uppfattningen att skriftspråket är mer korrekt än talspråk. Lindström menar att ”när man väl tagit del av detta system (skriften) kommer det för alltid att prägla ens uppfattning om språket. Man kan efter det aldrig bli kvitt tanken att orden är kombinationer av bokstäver” (Lindström, 2000, s 55). Vi tror att skriftspråket är det mest korrekta språket eftersom det är mer regelstyrt och strukturerat än tal. Eftersom skriftspråket ses som ett högre stående språk uppfattar vi ofta muntliga drag i skrift som felaktiga och inkorrekta. Min personliga uppfattning är att det verkar finnas en viss rädsla hos språklärare, över att muntliga uttryck kommer att ta över skriftspråket. Somliga är oroliga över att kvaliteten på skriftspråket kommer att försämrans om vi inte ständigt rensar det från muntliga drag. Om det ligger något i den oron vill jag försöka reda ut genom denna uppsats.

I denna uppsats har jag som synes valt att intressera mig för muntlighet i text. Jag har valt att analysera elevtexter, för att på så sätt kunna belysa skolans viktiga roll i elevernas skriftspråkliga utveckling. Genom att analysera hur muntlighet yttrar sig i gymnasieelevers alster hoppas jag skapa en djupare förståelse för talspråkets utbredning i elevtexter. Min hypotes kring muntlighet är att elever använder sig av ett visst mått muntliga drag i sina uppsatser, på gott och ont. En spekulation från min sida är dessutom att det språk som används i chatt- och sms-sammanhang (vilket i min mening innehåller en hög grad av talspråkliga uttryck och grammatiska konstruktioner) även kan påverka graden av muntlighet i elevuppsatser.

Eftersom ämnet chatspråk är relativt nytt finns inte mycket forskning att tillgå i just det området. Det är komplicerat att finna vetenskapliga belägg för dess eventuella effekt på skriftspråket i skolan. Jag anser det därför vanskligt att försöka dra alltför stora slutsatser kring chatspråkets påverkan på elevers skrivkunskaper. Jag vågar mig dock på att gissa att Internet, mobiltelefoni, och andra digitala uttrycksmedel kommer att påverka både barn och vuxnas användande av det svenska språket på många nya, spännande sätt i framtiden.

1.1 Syfte

Det övergripande syftet är att ta reda på i hur stor utsträckning, samt på vilka sätt (utifrån lämpliga variabler), muntlighet yttrar sig i elevers skriftliga texter. Dessutom ämnar jag studera hur de muntliga uttrycken samvarierar i varje elevtext.

1.2 Frågeställningar

- Vad är muntlighet i text?
- Hur yttrar sig muntlighet i (några) gymnasieelevers uppsatser?
 - På vilka sätt (utifrån valda variabler)?
 - I hur stor utsträckning sker detta?

2. Bakgrund

I kapitlet bakgrund ges en definition av begreppet muntlighet. Dessutom presenteras den teoretiska modell som ligger till grund för uppsatsen, samt tidigare forskning om muntlighet. Slutligen dras paralleller till vad skolans styrdokument säger om elevers språkanvändning.

2.1 Begreppsdefinition av muntlighet

Enligt Per Lagerholm (1999) finns det inga typiska karaktärsdrag som gäller för samtliga tal- respektive skriftgenrer. Det går inte att tala om skriftspråk och talspråk som två vitt skilda delar av språket. Trots detta menar Lagerholm att vi för att kunna analysera språket kan generalisera genom att dela in det i vad han benämner *typiskt talspråk* och *typiskt skriftspråk*. En liknande bild av talspråk och skriftspråk som två motsatta poler för Roger Melin och Sven Lange fram. Vid textanalys medför denna polarisering att ”en text kan vara mer eller mindre talspråklig på en skala mellan absolut skriftspråklig till absolut talspråklig” (Melin et al, 1995, s 10f).

Vidare uttrycker Lagerholm att ”det finns stort fog för att skilja på tal och skrift å ena sidan, och muntlighet och skriftspråklighet å andra sidan” (Lagerholm, 1999, s 34f). I avhandlingen *Talspråk i skrift* används inte uttrycken muntlighet och talspråk synonymt, eftersom han där valt att behandla tal och skrift endast som två olika kanaler att uttrycka sig med, medan muntlighet och skriftspråklighet behandlas som stilaspekter i språket, som ”konkreta språkliga manifestationer” (Lagerholm, 1999, s 35). Lagerholm påpekar dock att begreppet muntlighet i andra sammanhang kan hanteras på andra sätt. I exempelvis juridiska sammanhang har begreppet en annan innebörd än den som åsyftas här. Med utgångspunkt i Lagerholms resonemang använder jag därför begreppen *muntlighet* och *talspråk i skrift* synonymt i den fortsatta framställningen av uppsatsen. Begreppen *talspråk* och *muntlighet* används därmed inte som liktydiga begrepp, trots att de är nära besläktade.

Karaktäristiskt för skriftspråk är, enligt Lagerholm, att det är komplext, formellt, nominalt samt monologiskt. Med detta menas att skriftspråket kännetecknas av en större mängd attribut, längre meningar och fler bisatser än talspråket. Dessutom innehåller det längre fundament och nominalsatser. Talspråk är i motsats till skriftspråket mera konkret, fragmenterat och interaktivt, det är i större utsträckning ett situationsbaserat "här-och-nu-språk". Det är därför vanligare att dialektala uttryck används i talspråk än i skriftspråk. Muntlighet i skrift kännetecknas därmed av talspråkliga drag så som exempelvis korta satser (satsfragment), få bisatser, korta attribut samt korta nominalfraser (Lagerholm, 1999).

Lagerholm framhäver dessutom att den viktigaste skillnaden mellan talspråk och skriftspråk rör kontextberoende kontra kontextoberoende. Då talspråk är mer kontextualiserat och konkret än skriftspråk, karaktäriseras muntliga uttryck i text ofta av att de är kontextberoende. Talspråkliga drag i skrift är därmed symtom på kontextberoende (Lagerholm, 1996). De kontextberoende texterna kan kopplas samman med den privata språkanvändningen, så som personlig korrespondens, medan det i offentliga sammanhang, så som i skolan, krävs att språkbrukaren använder ett kontextoberoende skrivsätt. Ett tydligt exempel på kontextbundenhet i en text är en hög frekvens av pronomen. Vanligtvis karaktäriseras skriftspråk av en högre grad substantiv, medan talspråk ofta innehåller fler kontextbundna pronomen än substantiv. Ett utbrett användande av både personliga pronomen samt generaliserande- (man) och demonstrativa pronomen (den/det) signalerar därmed muntlighet (Einarsson, 1978). Ett annat exempel är användandet av satsadverbial som utfyllnadsord i text. Adverb som "faktiskt", "ju", "så" och "alltså" används i större utsträckning i talspråk än i skriftspråk, och ger därför även de en fingervisning om muntlighet i text (Lagerholm, 1996).

2.2 Teoretisk utgångspunkt

Denna undersökning vilar på antagandet att talspråk och skriftspråk närmar sig varandra allt mer, och att muntliga drag i texter blir allt vanligare. Ett par representanter för detta synsätt på svenska språket presenteras nedan.

Enligt Bertil Molde (1970) är den tydligaste förändringen i svenska språket att skriftspråket och talspråket blivit allt mer lika. Han menar att orsakerna till likriktningen är många. En orsak är den ökade globaliseringen, vilken medför att vi får fler lånord som ofta är av slangkaraktär. En annan orsak är urbaniseringen, vilket bidrar till en standardisering av språket, där dialektala variationer försvinner.

Molde talar även om de tecken som visar att muntligheten bredd ut sig alltmer i skriftspråket. Förändringarna har skett på både grammatisk, syntaktisk och ortografisk nivå, ofta på så sätt att det "förenklats" och blivit mer ljudenligt. Viktigt att notera här är ändå att det inte bara är skriftspråket som förändras, vilket av naturliga orsaker är lätt att tro. Även talspråket har förändrats och blivit mindre dialektalt och mer bokstavsensligt, men det är kanske något vi i mindre utsträckning lägger märke till, då vi inte kan "se" talspråket på samma sätt som skriftspråket.

Professor Margareta Westman (2001) har en liknande syn på språkets utveckling. En viktig faktor till språkets hastiga utveckling är den snabba samhällsutveckling som följt på industrialismen. Denna faktor, samt utvecklandet av en fungerande demokrati, är de enskilt största orsakerna till att man fick nya, förenklade sätt att tala och skriva på under 1900-talet. Ett steg i den demokratiska processen, vilket påverkat språkutvecklingen, är att samtliga barn omfattas av skolplikt, vilket innebär att i stort sett alla medborgare kan läsa och skriva. Massmedier så som radio, tidningar, tv och Internet har blivit tillgängliga för allmänheten i allt större utsträckning, vilket har förändrat vårt språkbruk i riktningen att det har blivit mer informellt, differentierat och inte minst angliciserat. Med differentierat avses att talspråket nu är mer varierat i fråga om sociolekter. Olika grupper i samhället, till exempel invandrargrupper, utvecklar sina egna varianter av talspråk.

I motsats till Molde, som på 1970-talet menade att det engelska språket inte kommer ha någon större inverkan på svenska språket, menar Westman att anglofiering och datorisering är de två största påverkansfaktorerna på svenskan idag. Hon uttrycker att det är av vikt att vi frågar oss varför vi lånar en sådan mängd engelska uttryck, och att vi analyserar och försöker förstå de engelska begrepp som existerar i svenskan. Engelska ord är särskilt vanliga inom massmedia, sportspråk och framförallt inom reklamspråket. Synonymt med reklamspråket talar Westman om vad hon benämner som "informationsspråk". Meningarna består där av allt färre ord men själva orden blir längre, och de är ofta fackord tagna ur expertspråk. Detta menar Westman är ett resultat av att arbetslivet blivit alltmer specialiserat. Det finns en fara i att detta språk tar över skriftspråket, då risken finns att språket blir fattigt på längre resonerande och istället fullt av "fina" långa ord, ett skriftspråk som Westman kallar "intimiserat reklamspråk" (Westman, 2001, s 13 & 18).

Sammanfattningsvis kan sägas att både Molde och Westman har en syn på svenska språket som föränderligt. De menar båda att skillnaderna mellan talspråk och skriftspråk blivit allt mindre och att detta är ett resultat av den snabba samhällsutveckling vi haft under det senaste decenniet. Dessutom har de en liknande syn på muntlighetens utbredning i svensk sakprosa, då båda menar att skriftspråket har förenklats och influerats av muntliga uttryck. Däremot skiljer sig deras åsikter i fråga om det engelska språkets påverkan på svenskan, då de inte lägger samma emfas vid engelskans eventuella inflytande på vårt språk. Här har jag som ett medvetet val låtit det resonemang som Westman för kring anglofiering ligga till grund för en del av studiens resultat och diskussion.

2.3 Om muntlighet

Lagerholm (1999) har genomfört en studie för att testa om Douglas Biber's studie om muntlighet i det engelska språket (Biber, 1988) går att applicera på det svenska språket. Avhandlingen rör muntlighetens utbredning inom olika genrer av skriftspråk, främst sakprosa från 1900-talet.

Lagerholm inleder sin studie med att presentera sin hypotes som, i likhet med Molde och Westmans idéer (se 2.2), går ut på att skriftspråk och talspråk närmar sig varandra allt mer. Han pekar på de tecken som indikerar att det är skriftspråket som influerats mest av talspråk, snarare än det motsatta. Detta skulle vara ett resultat av de nya kommunikationsformer som utvecklades under 1900-talet, så som radio, tv och inte minst datorer. Lagerholm skriver att "under de senaste decennierna har talspråket fått legitimitet i media /.../ det vill säga talspråket har erövat domäner som tidigare var förknippade med en utpräglad skriftspråklighet" (Lagerholm, 1999, s 17). En faktor som troligtvis bidragit stort till den ökade muntligheten i texter är "de konkret formulerade normer och skrivråd som yrkesskribenter har fått lära sig. Dessa råd går ofta ut på att man ska hålla sig till en talspråksnära stil med enkelhet och klarhet som honnörsord." (Lagerholm, 1999, s 19). Det rekommenderade skrivsättet har med andra ord förändrats mycket under 1900-talets gång.

I den fortsatta framställningen av studien syftar Lagerholm till att besvara frågan om det finns en tydlig utvecklingstendens kring muntlighet i sakprosa. Genom att jämföra olika texter utifrån den modell Biber använt i tidigare studier analyseras de förändringar som skett i svensk sakprosa. Lagerholm trycker på att muntlighet inte är *ett* sammanhängande fenomen. Vidare menar han att ”eftersom muntlighet inte är ett fenomen utan flera, kan det vara svårt att urskilja en utveckling, såvida inte funktionerna generellt utvecklas i samma riktning, det vill säga mot antingen tal- eller skriftspråklighet” (Lagerholm, 1999, s 164).

Utvecklingen tyder dock på att ha gått mot ökad muntlighet inom de genrer av sakprosa som ingår i studien. Resultatet visar att den ökade muntligheten yttrar sig i form av att den genomsnittliga meningslängden har förkortats, mängden konjunktionella adverb har minskat, samt att bruket av presens har ökat, faktorer vilka samtliga bidrar till att ge sakprosan mer muntliga drag (Lagerholm, 1999).

En annan studie som genomförts i syfte att forska om skriftspråk står Catharina Nyström för (2000). Till skillnad från Lagerholm fokuserar Nyström på elevers, och då främst gymnasisters skrivförmåga. Studien *Gymnasisters skrivande* baseras på det nationella provet i svenska, vilket samtliga elever genomför på gymnasiet. Genom att närläsa en mängd elevuppsatser från den skriftliga delen av det nationella provet drar Nyström slutsatser kring både elevernas val av textgenre samt kring textstruktur. Forskningen syftar till att ge en tydligare bild av elevers skrivförmåga, både utifrån *vad* eleverna skriver samt *hur* deras texter ser ut. Båda dessa perspektiv är av intresse för denna undersökning, eftersom de ger information om de språkliga redskap som eleverna tillägnat sig under sin skoltid.

Liksom i Lagerholms studie betonas här kontextbundenhet som ett symptom på muntlighet i skrift. Genom att kvantifiera faktorer så som mängd substantiv kontra pronomen, längd på fundament, höger- vänstertyngd, mängd bisatser och attribut, samt längd på nominalfraserna, kan graden talspråkliga drag konstateras i de närlästa texterna. Nyström menar att den speciella situation som ett prov utgör förbinder eleverna till kontextberoende. Hon pekar på att det går att dra paralleller mellan vad hon kallar *den instruktionsberoende texten* och mängden muntliga uttryck i texten. Med begreppet instruktionsberoende menas ”en text som är så hårt knuten till en uppgift att den inte tar hänsyn till en läsare som inte är införstådd med uppgiften” (Nyström, 2000, s 196). Texten är mottagarbunden i den bemärkelsen att den är skriven för läraren. Dessa texter ställer ofta höga krav på en utomstående läsare eftersom författaren misslyckats med att tydliggöra vad textens struktur vilar på, medan de texter som istället är självbärande präglas av mer skriftspråkliga drag. I studien framkom att många gymnasieelever har problem med att

utveckla självbärande texter. Nyström påvisar att eleverna undviker ordentliga resonemang i sina texter, och att de gärna håller sig till ”enkelt berättande” utan att utveckla textens sammanhang och struktur (Nyström 2000; Nyström Höög, 2005).

De instruktionsberoende texterna är nära sammankopplade med begreppet *satellittexter*, vilket även tas upp i Larsson (1984). Enligt Kent Larsson är språkproduktionen hos en elev beroende av elevens världsbild och föreställningsförmåga. Dessa faktorer utgör en stor del av elevens språkförmåga. Larsson skriver ”att öka sin språkförmåga innebär bland annat att i sitt handlande bli mindre beroende av det stöd som den i situationen kontinuerligt tillgängliga informationen utgör” (Larsson, 1984, s 54). Här återfinns alltså uppenbara likheter med Nyströms resonemang. Båda trycker på att den speciella situation som en provsituation i skolan utgör har en stark inverkan på språkproduktionen. Att elever skriver kontextberoende är ett resultat av skolans undervisningsformer med på förhand givna uppgifter.

Slutsatsen som kan dras av detta är att det nationella provet, vilket innehåller ett fixerat tema för eleverna att hålla sig till, kan inverka negativt på elevernas förmåga att skriva kontextberoende. Muntlighet i elevtexter är därmed avhängigt provsituationen (Larsson, 1984; Nyström, 2000).

En välkänd studie i språksociologiska sammanhang är *Talad och skriven svenska* av Jan Einarsson (1978). Studien syftar till att beskriva och jämföra talat och skrivet språk hos gymnasister och professionella skribenter, kvinnor och män samt arbetare och akademiker. En hypotes som testades, och som har relevans för denna uppsats, gick ut på att professionella skribenters texter, manliga gymnasisters uppsatser och uppsatser med högsta betyg innehåller mindre mängd muntliga drag än deras motsatser, det vill säga gymnasisters texter, kvinnliga gymnasisters uppsatser och uppsatser med lägsta betyg.

Einarsson genomförde sin undersökning med en kvantitativ metod vilket liknar det Lagerholm (1999) senare använt i sin studie om muntlighet. Genom att kvantifiera ordklasser, nominalfraser och olika satsdelars längd kom Einarsson fram till ett resultat som i stort sett stämmer överens med ovan nämnda hypotes. En intressant aspekt framkom då Einarsson jämförde antalet substantiv med antalet pronomen i undersökningsmaterialet där ”siffrorna visar att man i tal ofta, betydligt oftare än i skrift, refererar till något tidigare nämnt substantiv med ett tillbakasyftande pronomen” (Einarsson, 1978, s 80).

Andra aspekter av resultatet som är av vikt för denna uppsats syfte och frågeställningar är att skrift har färre adverb men fler adjektiv än tal, och att skriftspråket har fler attribut än talat språk. Slutsatser som kan dras av detta är att ett stort antal adverb och ett litet antal adjektiv och attribut i en text tyder på muntlighet (Einarsson, 1978).

2.4 Om chattspråk

Chattspråket är en alldeles speciell del av språket eftersom det kan karaktäriseras som både talspråk och skriftspråk, som ett slags talspråk i skriftlig form. Precis som talspråket kan det beskrivas som ett "här-och-nu"-språk som används för ett intensivt interagerande människor emellan. Eftersom det är relativt nytt existerar endast en mycket begränsad mängd forskning om chattspråket som fenomen. En person som ägnat sig åt studier kring språkliga aspekter av datoranvändande är Anna-Malin Karlsson (1997), som har studerat ett antal chattsituationer, för att på så sätt kunna analysera vad chatt som kommunikationsstil karaktäriseras av. Enligt Karlsson är snabbhet och simultankapacitet två viktiga faktorer i chattsammanhang. Kravet på snabbhet i kommunikationen leder till en lek med språket, där nya språkliga former ständigt utvecklas. Karlsson visar hur chattare med hjälp av att sätta stjärnor runt ett ord markerar att det är ett uttryck för det humör de befinner sig i. Exempelvis markerar stjärnor runt ordet "skratt" att personen ifråga är på glatt humör. Ett annat expressivt sätt att använda tecken på är så kallade smileys. Ytterligare symptom på snabbhet i kommunikationen är de oavslutade meningarna, de ljudenliga förkortningarna samt de ofta varierande stavningarna. Frågan är om detta delvis nya skriftspråk med sina starka influenser från talspråket påverkar elevers sätt att skriva?

Karlsson argumenterar för att de nya digitala kommunikationsmedlen inte automatiskt medför ett försämrat språkbruk hos användarna. Exempel ges på hur chattarna håller sig till en viss etikett och att de ofta är noga med att rätta misstag och stavfel. Rädslan för att kommunikation via datorer skulle leda till sämre språkkunskaper hos ungdomar är därför obefogad, menar Karlsson. Huruvida tendenser till förekomst av chattspråkliga uttryck i elevtexter avser jag att försöka ta reda på i denna undersökning.

2.5 Vad säger styrdokumentet?

Både i den övergripande läroplanen för gymnasieskolan, Lpf94, samt i den ämnesbeskrivning som specifikt rör svenskämnet, nämns vikten av att elever ska lära sig att variera och anpassa sitt språk till olika sammanhang i samhällslivet.

I Lpf94 står att det är skolans ansvar att varje elev: ”kan uttrycka sig i tal och skrift så väl att elevens språk fungerar i samhälls-, yrkes- och vardagslivet och för fortsatta studier” samt ”har förutsättningar för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv” (Skolverket, 2006a, s 10). Dessa båda citat kan tolkas som att skolan har en central roll i förmedlandet av den kunskap om texter och det skrivna språket som krävs för att elever ska kunna delta i samhällslivet på alla olika nivåer. Det innebär i förlängningen att eleverna ska ges undervisning i hur det skriftliga uttrycket kan anpassas för olika situationer, och hur stilnivåer kan varieras för olika syften.

Även i ämnesbeskrivningen av svenska för gymnasiet beskrivs liknade mål. Ett exempel på detta är formuleringen: ”Att i tal och skrift kunna använda språket är således en förutsättning för studier och för att aktivt och ansvarigt kunna delta i samhällslivet.” (Skolverket, 2006b). Detta bekräftas även i Nyströms avhandling om gymnasisters skrivande, där hon menar att ”det är en spridd uppfattning att god skrivförmåga är en förutsättning för medborgarnas aktiva deltagande i de demokratiska processerna” (Nyström, 2000, s 13).

Slutsatser som kan dras av dessa resonemang är att det är av vikt att elever ges möjlighet att lära sig variera och anpassa sitt skrivande för att kunna delta i samhällslivet. Det är till största delen skolans uppgift att ge ungdomar de rätta redskapen för att kunna förstå och delta i samhällets demokratiska processer. Till syvende och sist är individens förmåga att kunna uttrycka sig i olika sammanhang är en demokratifråga.

3. Metod

I detta kapitel redovisas vald metod och tillvägagångssätt, i syfte att möjliggöra replikation av uppsatsen. Dessutom presenteras de etiska aspekter som är av betydelse för metoden, samt de synpunkter som kan föras fram vid en granskning av uppsatsens reliabilitet och validitet.

3.1 Kvantitativ metod

Jag har valt att genomföra denna studie som en stilistisk analys av elevtexter, i detta fall utifrån ett kvantitativt perspektiv. Ett skäl till att en kvantitativ ansats fungerar bäst i en språkstudie av denna art är att den kan användas för att få fram den mängd empiri som behövs för att kunna dra vetenskapligt säkerställda slutsatser om resultatet. För att säkert kunna säga något om muntligheten i elevernas texter måste det finnas stort utrymme för att göra statistiska generaliseringar. Genom att systematiskt ta fram data möjliggörs dessa generaliseringar. Syftet är att finna samband för att i analysen av texterna kunna gå på bredden, snarare än på djupet (Holme et al, 1997).

Å ena sidan kan jag konstatera att det finns tungt övervägande fördelar med att använda en kvantitativ metod för min undersökning. Å andra sidan hade en kvalitativ metod, så som en intervju, kunnat användas för att ge större möjlighet till att tolka resultatet i en vidare bemärkelse, än vad jag nu kan göra med den kvantitativa metoden. Eftersom variablerna lyfts ur sin kontext och stilanalysen inte tar hänsyn till de specifika omständigheter som rått under situationen då elevtexterna författats, får jag ingen information om de yttre faktorer som kan ha påverkat eleverna under skrivandets gång. Min analys går därför djupare in i ämnet för att skapa en förståelse kring *hur* och *varför* eleverna använt sig av vissa muntliga drag (Stensmo, 2002).

3.2. Urval och population

Jag har valt att begränsa undersökningen så till vida att jag endast undersöker texter skrivna av gymnasieelever på en specifik skola. Eftersom det inte finns utrymme för att undersöka texter av samtliga elever på skolan, har jag avgränsat populationen genom ett delvis slumpmässigt urval, ett *sampel* (Stensmo, 2002, s 28). Det har dessutom delvis varit ett bekvämlighetsurval som bygger på de kontaktnät jag etablerat under den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen.

Jag hade två enkla kriterier för urvalet: eleverna ska tillhöra samma åldersspann (17-19 år) och de ska studera på ett studieförberedande, nationellt gymnasieprogram (Samhällsvetenskapliga och Naturvetenskapliga programmet). Dessa kriterier valdes för att skapa en någorlunda homogen elevgrupp. En dylik avgränsning av populationen är av utrymmesskäl nödvändigt för att kunna uppfylla syftet med undersökningen. Kriterier som valts bort är kön och social bakgrund eftersom dessa faktorer inte är relevanta för frågeställningarna (Holme et al, 1997).

Förutom att välja population, måste även ett analysobjekt väljas. Då samtliga elever på gymnasiet genomför det nationella provet i svenska i slutfasen av kurs B, anser jag det intressant att välja den skriftliga delen av detta prov som studieobjekt. Eftersom det nationella provet i svenska vanligtvis skrivs under årskurs två på gymnasiet är samtliga uppsatser i denna studie författade av elever i samma ålder (17-19 år), vilket är ett av mina två kriterier för urvalet. Enligt Skolverket är ett av syftena med det nationella provet i svenska att provet ska ”ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapsmålen nås på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå” (Skolverket, 2006c). I kapitlet bakgrund (*se* 2.5), nämns att kunskapsmålen för svenska på gymnasienivå kan tolkas som att eleven ska kunna variera sitt språk och anpassa det till olika sammanhang i både samhälls- och privatlivet. Det nationella provet i svenska lämpar sig därför som instrument för att analysera huruvida eleverna uppnått detta viktiga kunskapsmål. Då mina frågeställningar kan kopplas till detta kunskapsmål ser jag det nationella provet i svenska som en högst användbar resurs i min studie (Skolverket, 2006b).

Den specifika provuppgift som har använts till analysen gick ut på att eleverna skulle skriva ett fiktivt brev till en tidningsredaktör. I brevet skulle eleverna presentera och argumentera för två texter som enligt deras åsikt skulle passa i redaktörens tidning. Eleverna tilldelades ett häfte med ett antal olika kortare prosatexter, både fakta, fiktion och poesi, att välja från till uppgiften.

3.3 Variabler

Vid val av variabler har jag delvis utgått från Per Lagerholms studie kring talspråk i skrift (1999). Lagerholms studie kan sägas vara en svensk replikation av Bibers mer omfattande studie av det engelska skriftspråket (1988). Med tanke på de språkliga skillnader som finns mellan engelskan och svenskan finns det större anledning att titta på de variabler som Lagerholm använt, än de som Biber tagit upp. Dessa variabler representerar olika aspekter av det skrivna språket, så som grammatiska och syntaktiska konstruktioner, morfologiska varianter och olika ordklassers förekomst i sakprosa (Lagerholm, 1996; 1999).

Mitt val av variabler utgår dels från dessa aspekter, dels från diskussioner jag haft med min handledare och med ansvarig svensklärare på den skola där jag fått mitt studiematerial. *Svenska Akademiens språklära* (Hultman et al, 2003) och *Svenska skrivregler* (Svantesson, 2000) har använts som referensböcker vid utarbetandet av variabler. En analys av syntaktiska konstruktioner, så som meningslängd och längd på fundament, har valts bort av tids- och utrymmesmässiga skäl trots att det hade varit relevant för textanalysen (Melin et al, 1995).

De språkliga drag (vilka samtliga är symtom på muntlighet) jag valt att kvantifiera är följande:

- *A: Substantiv kontra pronomen.* En stor mängd pronomen tyder på att texten är instruktionsbunden och därmed kontextberoende, vilka båda är tecken på muntlighet (Einarsson, 1978).
- *B: Nyare lånord och slangord.* En frekvent användning av nya lånord och slangord ger en fingervisning om muntlighet (Westman, 2001).
- *C: Satsradning och satsfragment.* Dessa konstruktioner tyder på osäkerhet kring språkanvändning, och kan därför tolkas som muntliga drag i text. Enligt *Svenska Akademiens språklära* bör man hålla sig till regeln om att huvudsatser bör skiljas åt med stort skiljetecken och stor bokstav eller sammanbindas med en konjunktion i samma mening, och att bisatser ska ingå i samma grafiska mening som huvudsatsen (Hultman et al, 2003).
- *D: Vanliga satsadverbial i talspråket.* Dessa adverb används ofta som försiktighetsmarkörer i text och ger ett intryck av muntlighet då de används i stor utsträckning: som ju, alltså, ofta, ibland, faktiskt, väl, kanske, just, nog (Hultman et al, 2003).

- *E: Chattspråkliga varianter.* Här åsyftas smileys och förkortningar som är vanliga i chattsammanhang och som inte finns inkluderade i Svenska språknämndens lista över vanliga förkortningar. Exempel på dessa är e istället för är, mkt istället för mycket, d/de istället för det, samt iaf istället för i alla fall (Svantesson, 2000).
- *F: Morfologiska kortformer av pronomen och adverb.* Här avses konstruktioner som nåt/nån/sån/sånt/såna/varann, sen/nånstans/nånsin. Eftersom verbformer som ska/la/sa (istället för skall/lade/sade) numera ses som normala i skriftspråk har jag inte räknat in dessa i variabeln (Hultman et al, 2003; Svantesson, 2000).
- *G: Några vanliga talspråkliga drag.* I denna kategori samlas konstruktioner som inte platsar i någon annan variabel, så som eran/våran, dom istället för de och regionala drag så som användandet av dubbel bestämd form ("denna boken") (Hultman et al, 2003; Svantesson, 2000).

Analysen av uppsatserna genomförs efter en systematisk matris. De sammanlagt 27 elevtexterna numrerades från 1-27 utan inbördes ranking efter kvalitet eller betyg. Samtliga texter består av 250-450 ord. Varje variabel analyseras sedan separat, för att möjliggöra en jämförelse av uppsatserna och skapa förståelse kring orsaker och eventuella samband (Melin et al, 1995).

Utöver dessa variabler kommer jag dessutom att summera de sätt på vilka muntligheten samvarierar hos varje elev. Genom att räkna samman de siffror jag fått fram kan jag utläsa hur många muntliga drag en viss elev uppvisar, samt dra slutsatser om det finns vissa variabler som är mer frekventa än andra (Stensmo, 2002).

3.4 Etiska aspekter

Enligt Christer Stensmo (2002) ska utbildningsvetenskaplig forskning följa den etiska kod som upprättats av Vetenskapsrådet. Koden innefattar fyra etiska krav vilka en studie bör svara mot: information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande (Vetenskapsrådet, 2006). Kraven för denna kod är speciellt viktiga att följa med tanke på att de data och uppgifter som används i forskning om skolan ofta berör omyndiga personer.

Eftersom min forskning grundar sig på elevers texter är det viktigt att skydda individerna från igenkänning. Jag har därför, så långt det varit möjligt, valt att låta anonymitet råda i undersökningen. För att säkerställa anonymiseringen har alla personliga uppgifter rörande eleverna, så som namn, klass och betyg samt datum för provtillfället, uttraderats vid kopieringen av elevuppsatserna.

Ansvarig svensklärare samt rektor och administratörer på den aktuella gymnasieskolan blev alla informerade om studiens syfte och mål. För att vara på den säkra sidan föreslog skolans representanter att även Skolverket skulle informeras, och de ansvarade för kontakten med Skolverket. Detta för att säkerställa att både sekretess- och offentlighetsprinciper följdes vid utlämnandet av materialet (Holme et al, 1997).

3.5 Reliabilitet och validitet

Vid forskning med en kvalitativ ansats finns ett flertal fallgropar att ta med i beräkningen. Genom att i förväg vara medveten om de problem som kan uppstå under processens gång kan dessa svårigheter underlättas.

Enligt Holme och Solvang (1997) bygger den idealiska kvantitativa forskningen på att forskaren intar en objektiv hållning till sitt studieobjekt. Detta utgör ett problem, eftersom forskaren i egenskap av människa aldrig kan uppträda helt objektivt och värdeneutralt. Detta påverkar reliabiliteten, tillförlitligheten, i tolkningen av resultatet. Tolkningsdelen är därför en kritisk fas av undersökningsprocessen, då det alltid finns risk för alltför stor öppenhet i tolkningarna, trots ett bra variabel- och materialval (Lagerholm, 1999). En svaghet i detta sammanhang är att det inte finns några fastställda mått kring muntlighet att utgå från i analysen av resultatet. Därför kan jag inte med hjälp av tidigare forskning veta hur stor mängd av en variabel som kan betraktas som ett symptom på muntlighet. Genom att genomföra analysen på ett noggrant och systematiskt sätt kan jag säkra tillförlitligheten utifrån de mått jag själv anser vara rimliga.

En annan fälla i forskningsarbetet rör validiteten, giltigheten i resultatet. Det som avgör validiteten är de mätinstrument jag använder mig av, det vill säga de variabler jag valt. Vid val av fel mätinstrument finns risk för ett skevt resultat, då jag inte kan säkerställa att jag med dessa variabler verkligen mätt de data som har betydelse för studiens frågeställning och syfte (Stensmo, 2002). Då jag delvis har baserat mitt val av variabler på tidigare forskning inom samma ämne kan jag vara någorlunda säker på att undkomma slumpmässiga fel i resultatanalysen. Eftersom min ena frågeställning rör mängden muntliga variationer i texterna hade en större bredd på variablerna dock varit önskvärt, i syfte att öka mängden data och därmed höja validiteten. Begränsningen i mängden variabler är med andra ord ett problem för resultatets giltighet (Holme et al, 1997).

En annan svaghet vad gäller variablerna är att jag inte kan vara säker på att de data jag samlar in verkligen är relevant för mitt syfte och mina frågeställningar. Först vid analystillfället kan jag veta om jag verkligen valt ut relevanta variabler (Holme et al, 1997).

Ytterligare ett problem i studien rör resultatets generaliserbarhet. Det krävs en stor mängd data för att kunna uppnå statistisk generaliserbarhet. Då min studie är av det mindre slaget kan jag inte vara säker på att få fram en entydig tolkning av resultatet. Eftersom populationen begränsats till elever på en gymnasieskola, innebär detta att generaliserbarheten endast sträcker sig till denna population. Resultatet kan därmed inte säga något om elever på andra gymnasieskolor eller –program (Holme et al, 1997).

4. Resultat

I detta avsnitt redovisas resultatet av undersökningen. Variablerna presenteras i tabeller, och i de fall där jag inte ansett det relevant att använda tabeller, i punktlistor och i löpande text. Avslutningsvis har uppsatserna sammanfattats i fråga om individuell samvariation.

4.1. Variabel A: Substantiv kontra pronomen

Eftersom mängden pronomen brukar avspegla muntligheten i texter, valde jag att inleda med denna variabel. Min förhoppning var att resultatet av denna variabel skulle ge en övergripande bild av mängden muntliga drag i elevtexterna.

Tabell 1. *Antal substantiv och pronomen i elevtexterna. Totalt antal samt procentuell fördelning mellan resp. enhet.*

Elevtext	Totalt antal(n=)	Substantiv %	Pronomen %
1	202	46,5	53,5
2	142	69,1	30,9
3	110	49,1	50,9
4	99	55,5	45,5
5	146	65,7	34,3
6	92	57,6	42,4
7	107	54,2	45,8
8	165	63,6	36,4
9	81	59,2	40,8
10	57	61,4	38,6
11	134	49,2	50,8
12	133	33,1	66,9
13	94	63,8	36,2
14	101	58,4	41,6
15	159	55,3	44,7
16	133	63,9	36,1
17	139	45,3	54,7
18	143	74,1	25,9
19	159	47,7	52,3
20	104	59,6	40,4
21	122	54,9	45,1
22	115	54,7	45,3
23	157	50,9	49,1
24	80	57,5	42,5
25	121	61,2	38,8
26	89	67,4	32,6
27	147	57,2	42,8
Genomsnittligt värde i %		54,9	45,1

För den fortsatta framställningen av uppsatsen har jag valt att tolka denna variabel som ett symptom på muntlighet i de fall där antalet pronomen uppgår till 50 % eller mer i förhållande till antal substantiv.

En tydlig tendens i ett flertal av texterna är att eleverna inleder med att använda en stor mängd substantiv, för att sedan övergå till att använda demonstrativa, personliga och generaliserande pronomen i större utsträckning. Då pronomen används som ersättare för substantiv ter sig detta naturligt i en längre text. I vissa fall verkar dock dessa pronomen användas som ett retoriskt grepp, som i text 27 där eleven skriver ”Texten omfattar *oss* /.../ den ljuger inte för *oss* /.../ hos *oss* människor” och i text 12 ”alla älskar *vi* att resa /.../ ändå om *vi* turister vet detta”. Många använder pronomenet ”vi” för att sammanfatta samtliga läsande personer.

Pronomenet ”det” används av ett flertal elever som ersättare för substantiv i fundamenten, och det är i många fall svårt att veta vad eleverna syftar på när de skriver ”det”. Dessutom är det generaliserande pronomenet ”man” frekvent i många texter. Detta pronomen kan vara bra att använda för en textförfattare som inte vill träda fram genom att skriva ”jag”, men det kan också skapa förvirring hos läsaren, som i text 20 där eleven skriver ”*man* klarar det om *man* bara vill och att *man* ibland måste göra sådant *man* är rädd för eller sådant som *man* anser farligt”.

Samtidigt som det går att konstatera att tabell 1 visar att mängden pronomen överstiger mängden substantiv i många texter, är det viktigt att poängtera att en stor mängd substantiv inte automatiskt leder till en kvalitativt bättre text. Många elever har svårt att variera sitt val av substantiv, som i elevuppsats 18 där eleven skriver ”två olika *texter* /.../ *texterna* jag valt /.../ en *text* som handlar om /.../ i *texten* får man följa med /.../ budskapet med *texten*”.

4.2 Variabel B: Nyare lånord och slangord

Mängden slanguttryck och lånord i elevernas texter är försvinnande liten. Här gäller istället motsatsen, att de flesta eleverna verkar ha ansträngt sig för att använda avancerade ord och uttryck, vilket i vissa texter ger ett något högtravande intryck. Ett exempel på detta är taget ur text 2: ”Som tågresenär är man inte långt från spännande erfarenheter och inspirerande influenser /.../ i detta vakuum mellan gammalt och nytt finns utrymme för rekreation och kontemplation”.

De slanguttryck jag funnit, vilka figurerar i några enstaka texter, är:

- ”Jättebra” (adjektiv, vardagligt uttryck, text 1 och 4)
- ”Annorlundhet” (substantiv, eleven har ”uppfunnit” ett nytt ord, text 4)
- ”DVD’s” (substantiv, eleven har använt böjningsändelsen –s som i engelskan, text 5)
- ”Distant” (adjektiv, eleven har använt det engelska ordet istället för att välja en svensk motsvarighet, text 16)
- ”Maxas” (verb, modernt slanguttryck, text 27)
- ”Svischar” (verb, modernt slanguttryck, text 27)

Substantivet DVD’s behöver en ytterligare förklaring då det ger exempel på det stora inflytande som det engelska språket har på svenskan, även om ordet som sådant nu är accepterat i svenskan. Detta är skälet till att jag valde att placera det i variabel B. Utöver de ord som redovisats ovan figurerar dessutom substantivet ”backpacker” i fyra av texterna. Detta uttryck ingår i titeln på en av de texter som eleverna hade att välja på och refereras därför i uppsatserna. Av denna anledning kan det, trots att det är ett relativt nytt lånord, inte tolkas som ett uttryck för muntlighet i elevernas texter.

4.3 Variabel C: Satsradning och satsfragment

Här sammanfattar jag antalet satsradningar och satsfragment i elevernas uppsatser. Dessa konstruktioner kan användas som retoriska grepp i en argumenterande text. Eftersom jag inte kan vara säker på om eleverna medvetet använt konstruktionerna på detta sätt eller om de är uttryck för muntlighet har jag dock, för att eliminera godtycke, valt att räkna samman den totala förekomsten utan undantag.

Tabell 2. Antal satsradningar och satsfragment i elevtexterna. Totalt antal samt numerär fördelning mellan resp. enhet.

Elevtext	Totalt antal	Satsradning	Satsfragment
1	2	1	1
2	0	-	-
3	3	-	3
4	0	-	-
5	1	-	1
6	1	-	1
7	1	1	-
8	6	-	6
9	2	-	2
10	1	1	-
11	1	-	1
12	2	2	-
13	1	-	1
14	0	-	-
15	5	5	-
16	3	2	1
17	2	2	-
18	0	-	-
19	4	1	3
20	2	1	1
21	2	2	-
22	2	2	-
23	1	1	-
24	1	1	-
25	0	-	-
26	0	-	-
27	3	3	-
Totalt antal	24	24	21

Av tabell 2 går att utläsa att satsradning och/eller satsfragment förekommer i 21 av 27 texter. Som jag tidigare påpekat har jag inte uteslutit de grafiska meningar som verkar ha använts som retoriska grepp, som i text 8, vilket är den text som innehåller flest satsfragment: ”Få oss att reagera, tycka någonting”, ”Ung som gammal, man som kvinna”. Vissa satsfragment är i själva verket bisatser som av någon anledning får stå själva. I text 3 skriver eleven ”Detta urklipp handlar om hennes resa till Vietnam som backpacker. Om det främmande landet och kulturen, den skrämmande trafiken, den aggressiva värmen och folks obegripliga reaktioner. Men också det vackra nya mitt i allt.” De andra och tredje (grafiska) meningarna i citatet utgör här prepositionsfraser som med hjälp av konjunktioner, subjunktioner eller kommatering kunnat ingå i den första grafiska meningen.

En vanlig orsak till satsradning tycks vara att eleverna missar att använda stort skiljetecken och istället staplar huvudsatser på varandra. Huvudsatserna delas endast upp med kommatecken, som i text 15: "Dikten handlar om att man ska våga sig ut i världen, det är ute i det fria man lär sig om omvärlden och sig själv". I vissa texter ger satsradningen ett intryck av att eleven använt ett slags litterärt "tänka-högt-språk", som i text 27: "Textens författare uppmanar oss att leva och uppleva just nu, i nuet, låt det andra vara, det löser sig, vad som sker och finns just nu är det viktiga och måste uppskattas".

4.4 Variabel D: Vanliga satsadverbial i talspråket

I tabell 3 redovisar jag förekomsten av satsadverbialen "ju", "alltså", "ofta", "ibland", "faktiskt", "väl", "kanske", "just" samt "nog". Ett flertal av dessa är modala satsadverbial som ger uttryck för talarens hållning till innehållet i satsen. Eftersom överanvändning av dessa adverbial är ett typiskt muntligt drag är det intressanta här *hur många* satsadverbial av en viss typ som används, snarare än *vilka*.

Tabell 3. Förekomst av satsadverbial i elevtexterna. Totalt antal samt numerär fördelning mellan resp. enhet.

Elevtext	Totalt antal	ju	alltså	ofta	ibland	faktiskt	väl	kanske	just	nog
1	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-
3	3	-	-	1	1	-	-	-	1	-
4	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
5	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	5	-	-	-	1	-	-	2	-	2
7	4	1	-	-	-	-	-	2	-	1
8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
9	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
10	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	4	1	-	-	1	-	2	-	-	-
12	6	-	-	-	-	-	2	1	-	3
13	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	6	-	-	-	1	-	-	4	1	-
15	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
16	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1
17	3	-	-	1	-	-	-	2	-	-
18	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
19	5	-	1	-	1	1	-	1	1	-
20	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
21	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-
22	3	1	-	-	-	-	-	-	1	1
23	7	2	-	-	1	-	-	1	3	-
24	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	3	1	-	-	-	-	-	1	1	-
26	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-
27	6	-	1	-	-	-	-	2	3	-
Totalt antal	70	6	4	3	8	1	4	18	16	10

En stor mängd modala satsadverbial kan ge ett vagt och osäkert intryck, som i text 14 där eleven skriver ”ibland *kanske* tankarna är för många och man *kanske* inte riktigt vet”, eller som i text 12: ”jag själv har *nog* aldrig testat /.../ jag skall *nog* minsann, förhoppningsvis, göra det snart”. Ett ytterligare exempel på tveksamhet återfinns i text 11 där eleven använder adverbet ”väl”: ”alla har vi *väl* någon gång drömt om att resa /.../ de flesta av oss har *väl* också åkt iväg någon gång *ibland*”.

Den totala motsatsen till tveksamhet uttrycks i text 2 i raderna ”vad kommer *just* denna resa tillföra *just* mig?” och i text 27: ”*just* för att det är en uppmaning till medmänniskor att *just* de borde se sig om”. I båda dessa exempel använder eleverna adverbet ”just” som för att understryka sitt resonemang och peka på tidigare nämnda substantiv/pronomen, vilket har som resultat att intrycket av muntlighet i viss mån förstärks.

4.5 Variabel E: Chattspråkliga varianter

Vid sammanfattandet av denna variabel framkom att de flesta elever verkar ha ansträngt sig för att undvika förkortningar överhuvudtaget. De förkortningar jag funnit som inte ingår i Svenska språknämndens förteckning över allmänt vedertagna förkortningar (Svenska språknämnden, 2000, s 113ff) listas här:

- ”de” istället för det ”de fanns simlärare på plats” (text 5 och text 27)
- ”iaf” istället för i alla fall ”vare sig man vill det eller ej kommer nog iaf några tankar” (text 6)
- ”mkt” istället för mycket (text 21)

Dessutom har jag funnit en så kallad smiley i text 4. I den sista satsen i texten skriver eleven ”hoppas att inspiration för att ta med denna text finns ☺” (text 4).

4.6 Variabel F: Morfologiska kortformer av pronomen och adverb

Vid kvantifieringen av denna variabel framkom att inga elever använt sig av några kortformer av dessa ordklasser. Som synes i variabel A är mängden pronomen stor vilket ledde mig till tron att kortformer av dessa skulle användas (nån, nåt, sånt), men så var inte fallet.

4.7 Variabel G: Några vanliga talspråkliga uttryck

I tabell 4 presenteras de övriga muntliga uttryck som förekommer i elevernas texter. I kategorin ”annat” redovisas de uttryck som inte går att placera i övriga kategorier, men som jag ändå tolkar som typiskt muntliga konstruktioner.

Tabell 4. Förekomst av vanliga talspråkliga uttryck i elevtexterna. Totalt antal samt fördelning mellan resp. enhet.

Elevtext	Totalt antal	Eran/våran	Dom	Dubbel best. form	Annat
1	3	-	-	"denna tiden" "dessa texterna" "denna texten"	-
2	-	-	-	-	-
3	1	-	-	-	"ens egna tillvaro"
4	5	-	"dom"	"denna romanen"	"valgt" "hälsningar ifrån mig" "du får vara vem du är"
5	1	-	-	-	"texten är tagen utifrån en dagbok"
6	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-
8	-	-	-	-	-
9	-	-	-	-	-
10	3	"våran egen planet"	"dom"	"denna texten"	-
11	-	-	-	-	-
12	2	"våran regnskog"	-	-	"medans"
13	-	-	-	-	-
14	2	"våran tankehorisont" "eran tidning"	-	-	-
15	1	"eran tidning"	-	-	-
16	3	"våran kultur"	-	-	"utav" "viljat" "lätt och slätt"
17	2	"våran regnskog"	"dom"	-	-
18	2	"våran natur"	"dom"	-	-
19	-	-	-	-	-
20	1	-	-	"denna texten"	-
21	2	-	"dom"	"denna texten"	-
22	-	-	-	-	-
23	1	"våran vardag"	-	-	-
24	1	-	"dom"	-	-
25	2	-	-	-	"utav" "idéen"
26	-	-	-	-	-
27	1	-	-	-	"en längtan om att resa och om att upptäcka"
Totalt antal	33	9	6	7	11

Anmärkningsvärt i tabell 3 är att nästan en tredjedel av eleverna har använt de talspråkliga uttrycken ”eran” och ”våran” i sina texter. Den ljudenliga stavningen ”dom” existerar också på ett flertal ställen. Värt att notera i tabellen är de ord och uttryck som återfinns i kategorin ”annat”. Många av dessa ger intryck av att eleven inte känt till hur uttrycken används och böjs, som i ”du får vara *vem* du är” i text 4 och ”idéen” i text 25. I kategorin återfinns även två verb, ”valgt” och ”viljat”, vilka ger ett muntligt intryck då de är böjda på ett sätt som är typiskt för nybörjare inom språket (korrekta former är valt och velat). Användandet av dubbel bestämd form (”denna texten”), vilket är en regional variant av talspråk, förekommer i fem texter.

4.8 Samvariation

I variablerna ovan har elevernas individuella resultat i fråga om muntlighet varit av underordnat intresse. Eftersom det även är intressant att titta på hur många muntliga drag *varje elev* uppvisar, och därmed kunna dra slutsatser om den individuella muntligheten i elevtexterna, har jag valt att sammanfatta samvariationen i en tabell. Här ges en sammanfattande bild av förekomsten av muntliga drag i elevtexterna. Vad gäller variabel A så har resultatet tolkats som muntlighet i de fall där antalet pronomen överstiger antalet substantiv, dvs. 50 % eller mer. Värt att påpeka är också att tabellen inte visar *antal* per variabel då detta ger ett missvisande resultat.

Tabell 5. Fördelning beträffande samvariation. Totalt antal samt fördelning mellan resp. enhet.

Elevtext	Variabel A	Variabel B	Variabel C	Variabel D	Variabel E	Variabel F	Variabel G	Totalt antal
1	X	X	X	-	-	-	X	4
2	-	-	-	X	-	-	-	1
3	X	-	X	X	-	-	X	4
4	-	X	-	X	X	-	X	4
5	-	X	X	-	X	-	X	4
6	-	-	X	X	X	-	-	3
7	-	-	X	X	-	-	-	2
8	-	-	X	X	-	-	-	2
9	-	-	X	X	-	-	-	2
10	-	-	X	-	-	-	X	2
11	X	-	X	X	-	-	-	3
12	X	-	X	X	-	-	X	4
13	-	-	X	-	-	-	-	1
14	-	-	-	X	-	-	X	2
15	-	-	X	X	-	-	X	3
16	-	X	X	X	-	-	X	4
17	X	-	X	X	-	-	X	4
18	-	-	-	X	-	-	X	2
19	X	-	X	X	-	-	-	3
20	-	-	X	X	-	-	X	3
21	-	-	X	X	X	-	X	4
22	-	X	X	X	-	-	-	3
23	-	-	X	X	-	-	X	3
24	-	-	X	-	-	-	X	2
25	-	-	-	X	-	-	X	2
26	-	-	-	X	-	-	-	1
27	-	X	X	X	X	-	X	5

Samtliga elever har prickat någon av de sju variablerna vilket tyder på att muntlighet förekommer i viss utsträckning i samtliga elevtexter. De texter som uppvisar 4-5 variabler uppgår till 9 av totalt 27 texter. Detta innebär att en tredjedel av texterna uppvisar ett flertal muntliga uttryck. Samtidigt är det viktigt att påpeka att 11 av 27 uppsatser endast uppvisat 1-2 variabler av totalt sju möjliga. Inga texter uppvisade så många som 6 eller 7 variabler.

5. Diskussion

Slutsatser som kan dras av resultatet är att samtliga variabler utom variabel F (morfologiska kortformer av adverb och pronomen) förekommer i studiematerialet. Dock var förekomsterna av variablerna B (nyare lånord och slangord) och E (chattspråkliga varianter) förvånansvärt få. I tabell 5 (se s. 26), vilken redovisar samvariation, kan utläsas att de variabler som är mest förekommande är C (satsradning/satsfragment), D (satsadverbial) och G (några vanliga talspråkliga uttryck). Dessutom kan resultatet av variabel A (substantiv kontra pronomen), vilket ger en övergripande bild av mängden muntlighet i materialet, tolkas som att muntliga drag förekommer i ett flertal av texterna, om än inte i stor utsträckning. Sammanfattningsvis yttrar sig muntlighet utifrån någon av de valda variablerna i samtliga texter som ingick i materialet. Ett viktigt påpekande här är att jag, med tanke på att jag bara studerat texter författade i provsammanhang, inte har möjlighet att dra några slutsatser om förekomsten av muntlighet i andra slags elevtexter, då förutsättningarna för dessa varierar starkt beroende på situation och uppgift. För att tydliggöra diskussionen delas den in i tre delar: instruktionsbundna texter (variabel A), variabler som var vanligt förekommande, och variabler som inte förekom i någon större utsträckning. Jag kommer i den fortsatta framställningen av detta kapitel föra en orsaks- och sambandsdiskussion kring resultatet, genom att knyta an till den tidigare forskning som presenterats i kapitlet bakgrund.

5.1 Instruktionsbundna texter

Vid analys av variabel A framkommer att ett flertal av texterna inleds med en varierad mängd substantiv, för att sedan övergå till att mest innehålla pronomen (i förhållande till mängden substantiv). Denna tendens är naturlig i en text då denna ordklass funktion är att syfta tillbaka på föregående substantiv. Dock kan en stor mängd pronomen även ge en fingervisning om kontextberoende. I Einarssons sociolingvistiska studie som berör både tal- och skriftspråk (1978) visar resultatet att pronomen används oftare i talat språk än i skrivet. Pronomen ger därför uttryck för muntlighet om de används i stor utsträckning i skrift. Språkforskare så som Biber (1988) och Lagerholm (1999) pekar på att tal är mer kontextbundet än skrift och att det går att sätta likhetstecken mellan muntlighet och kontextberoende. Detta innebär i förlängningen att en stor mängd pronomen i skrift är ett symtom på kontextberoende.

Jag valde i resultatet att kategorisera de texter som innehöll 50 % eller mer pronomen i förhållande till antalet substantiv som innehållande muntliga drag. Sammantaget var detta 6 av 27 texter. Viktigt att poängtera här är dock att ett stort antal texter placerade sig i spannet 40-50 % och att det därmed är ett stort antal texter som innehåller en anmärkningsvärt stor mängd pronomen. Innehållet i många av dessa texter var svårtolkat och jag var flera gånger nödgad att gå tillbaka till den specifika provuppgift eleverna besvarat, för att förstå vad de velat uttrycka. För en utomstående person ter sig förmodligen dessa texter obegripliga. Dessa elever har enbart sett sin lärare som mottagare för texten, vilket är en benägenhet som ter sig naturligt i en provsituation men som man inom pedagogiken arbetar för att förebygga. Eleverna hade i detta fall som uppgift att skriva ett fiktivt brev till en tidningsredaktör. Det var med andra ord tydligt att eleverna hade en given mottagare att ta hänsyn till. De kan därför sägas ha varit starkt bundna till provuppgiftens utformning.

Nyström (2000) använder begreppet *instruktionsbundna texter* för att kategorisera elevtexter som är starkt kopplade till respektive uppgift. Nyström betonar faran i att instruktionsberoende texter inte tar hänsyn till en utomstående läsare. De är inte självbärande och det är därför svårt för en läsare som inte är invigd i uppgiften att tolka innehållet i dem.

Larsson (1984) menar, i likhet med Nyströms resonemang, att den särskilda situation som en provsituation utgör inverkar starkt på elevernas språkproduktion. De kontextberoende texterna innehållande en stor mängd pronomen (och andra muntliga drag så som satsfragment och en stor mängd satsadverbial) kan därför vara en produkt av dels provsituationen som sådan, dels provets speciella utformning. En tolkning av provuppgiften är att den är undermåligt konstruerad, då den ger intryck av att ha haft en negativ inverkan på dessa elevers förmåga att skriva på ett kontextberoende sätt.

Det övergripande syftet med nationella prov är att de ska användas som analysinstrument för att få en uppfattning om eleverna uppnått kunskapsmålen i respektive ämne. För svenskämnet gäller bland annat att eleven ska kunna variera både sitt tal- och skriftspråk, till olika situationer i både offentliga och privata sfärer i samhället (Skolverket, 2006b).

Eftersom studiematerialet är så pass begränsat i sin omfattning kan jag inte dra några slutsatser om elevernas förmåga att anpassa sitt språk till olika situationer. Men skulle det vara på det viset, att de elever som uppvisat flertalet muntliga drag i sina texter har svårigheter att anpassa sitt språk även under andra förhållanden än prov i skolan, finns det anledning till oro. Frågan är om dessa elever kommer att klara att anpassa sitt språk till andra situationer de kommer att ställas inför i sitt kommande vuxenliv? Om inte, är detta ett nedslående resultat som med tanke på elevernas ålder och det faktum att de närmar sig slutet av många års skolgång, kan tolkas som ett misslyckande för den aktuella skolan, och även för Skolverket som är ytterst ansvariga för de nationella proven (Skolverket, 2006c).

5.2 Vanligt förekommande variabler

De variabler som yttrade sig i stor utsträckning i texterna var C (satsradning/satsfragment), D (satsadverbial) och G (vanliga talspråkliga uttryck). Rent statistiskt stämmer resultatet av dessa variabler överens med den förförståelse jag hade i inledningsskedet av arbetet med uppsatsen. Den gick i grova drag ut på att eleverna, då de befinner sig i den konstlade situation som ett provtillfälle utgör, inte har tid och möjlighet att använda språket på det sätt som de egentligen har kapacitet till. Min uppfattning var att merparten gymnasieelever har kompetens att skriva på ett kontextoberoende sätt men att provsituationen är ett problem för detta då den inte möjliggör processkrivning, och i förlängningen inte heller ett kontextoberoende skrivande. Denna förförståelse var delvis var korrekt, då dessa variabler ger en fingervisning om att muntliga drag förekommer i många texter. Det går dock inte att bortse från att somliga variabler knappt gav utslag alls och att det resultatet sänker graden av muntlighet i elevtexterna.

Förekomsten av satsradning och satsfragment tyder i mångt och mycket på osäkerhet kring språket. De kan båda tyda på att eleverna antingen försökt använda sig av dessa som ett retoriskt grepp, eller att eleverna inte haft kännedom om hur olika satser kan sammanfogas med hjälp av skiljetecken, konjunktioner och subjunktioner (Hultman et al, 2003).

De elever vars texter innehåller prov på flera satsradningar ger intryck av att ha haft bråttom att få ner sina tankar på pränt (så som ofta sker då man har en mycket begränsad tid på sig vilket är fallet i en provsituation). Sannolikt är att de därför har använt provtiden till att utveckla sina resonemang, och inte tagit sig tid att kontrollera meningsbyggnaden. Resultatet blir tudelat. Somliga texter ger ett rabblande intryck, och i de fall där satsfragmenten är flera, en känsla av ett fragmentariskt språk. I andra texter framträder dock satsradningarna/fragmenten som ett tecken på ett slags litterärt "tänka-högt-språk", vilket är en slags resonerande skriftspråk som ger texten en talspråklig känsla.

Enligt Lagerholm (1996) ger de modala satsadverbialen, vilka används för att ge uttryck för författarens hållning (väl, nog, ju, kanske), ett talspråkligt intryck då de används i stor utsträckning i skrift. I de fall då de förekommer ymnigt i en argumenterande text, ges en känsla av vaghet och osäkerhet. Då uppgiften som eleverna hade att besvara gick ut på att skriva en argumenterande text där de skulle övertyga en tidningsredaktör att använda texter av deras val i sin tidning, krävdes en bestämd och rättfram ton för att låta övertygande. Resonemangen i de texter som innehåller en stor mängd satsadverbial kan i en viss mån uppfattas som tveksamma.

Viktigt här att ta hänsyn till är det faktum att medan många texter innehöll ett stort antal satsadverbial, var antalet texter som knappt innehöll dessa adverbial alls också stort. I resultatet (se 4.8) konstateras att det inte går att dra slutsatser om muntlighet utifrån en enda variabel, utan det är när flera variabler yttrar sig i samma text som tecken på muntlighet kan konstateras. De texter som innehåller en stor mängd satsadverbial i kombination med många pronomen och andra vanliga talspråkliga drag är de texter där muntliga drag yttrar sig tydligast.

Vanligt förekommande uttryck från variabel G är "eran/våran", "dom" och dubbel bestämd form ("denna boken"). Min föreställning var att "eran/våran" skulle förekomma i elevernas uppsatser, eftersom det är former jag har lagt märke till att elever ofta använt på de skolor där jag genomfört min verksamhetsförlagda utbildning. Användandet av dubbel bestämd form, vilket är ett typiskt regionalt talspråkligt drag, har också förekommit bland de elever jag träffat. Min uppfattning visade sig här stämma överens med verkligheten, då dessa uttryck figurerade i flera texter. Vad som däremot kan uppfattas som anmärkningsvärt är att flera elever inte känt till att "dom" endast används i informella texter, så som personlig korrespondens i form av brev och mejl. Återigen kan orsaken vara att eleverna inte haft tid att ägna sig åt den rent språkliga aspekten av uppsatsen, utan fokuserat mer på innehållet.

5.3 Sällsynt förekommande variabler

I denna kategori placerar sig variabel B (nyare lånord och slangord) och E (chattspråkliga varianter). Variabel G (morfologiska kortformer) passar givetvis också in här då den inte förekom överhuvudtaget. Även här kan man se ett samband mellan provsituationen och elevernas ordval. Det faktum att merparten av eleverna verkar ha ansträngt sig för att undvika ”enkla” uttryck och istället använda ett ”fint” språk har troligtvis att göra med provsituationen som sådan. Detta ledde till att de inte använde slang och lånord i någon större utsträckning. I min förförståelse ingick att jag hade förväntat mig att både variabel B och G skulle vara mer vanligt förekommande i texterna. En viktig iakttagelse är dock att resultatet av variablerna B och E är beroende av vad man lägger i begreppen slang, lånord och chattspråk. Eftersom vårt språk är så föränderligt är de ord som igår uppfattades som talspråklig slang idag accepterade som skriftspråkliga uttryck. Av detta skäl kan de definitioner jag använt inte klassas som allmängiltiga, och jag reserverar mig därför mot att dra slutsatser om dessa variabler i en vidare bemärkelse.

Med utgångspunkt i Moldes och Westmans idéer om svenska språket som influerat av globalisering och datorisering inkluderades slanguttryck som en variabel i denna studie. Molde talar dessutom om urbaniseringen som en orsak till närmandet av talspråk och skriftspråk. Dessa faktorer föranledde mig till att utgå från att eleverna använder ett visst mått slang i sina texter. Så var dock inte fallet. Samma sak gällde för lånord, där varken ord från engelska eller något annat språk utmärkte sig i antal i elevtexterna. Westman talade om att engelska lånord är mest vanligt förekommande i fackspråk och massmedialt språk. Skälet till att antalet engelska lånord var få kan därmed vara ett resultat av den speciella kontext som en provsituation i skolan utgör, där nyare lånord sällan används. Westman talade även om risken att skriftspråket urholkas på innehåll och resonemang, och fylls med ”fina” långa ord som ett sätt att ge texten ett mer seriöst intryck. Detta blir tydligt i några få texter där eleverna verkar ha gått in för att använda avancerade ord och uttryck. Själva innehållet i dessa texter är torftigt i jämförelse med många av klasskamraternas, men eftersom de fina orden används förstärks det formellt skriftspråkliga intrycket (Molde, 1970; Westman 2001).

Liksom med slang och lånord hade jag förväntat mig att morfologiska kortformer av adverb och pronomen skulle förekomma, om än inte i stor, så i viss utsträckning i materialet. Vid en granskning av resultatet kan konstateras att denna förförståelse visar sig felaktig. Eleverna verkar haft kännedom om att det inte anses skriftspråkligt korrekt att använda morfologiska kortformer i formell prosa (Hultman et al, 2003; Svantesson, 2000).

Chattspråkliga uttryck förekommer i en mycket begränsad omfattning i elevernas uppsatser. Detta ger anledning att tro, att trots att man kan anta att de flesta elever av idag är väl bevandrade på Internet och inom chattkulturen, påverkas deras skriftspråk inte av detta i någon större utsträckning. Karlsson (1997) pekade på att chattspråket inte behöver vara "kvalitetssänkande" för språket i elevers skoltexter. Resultatet av denna variabel stämmer överens med Karlssons resonemang, då dessa elever verkar ha kännedom om när det passar att använda chattspråkliga uttryck. Det finns därmed inget samband mellan elevernas datoranvändande och muntliga tendenser i deras texter. En konsekvens av detta resultat är att Internet inte nödvändigtvis behöver ses som ett hot mot elevernas förmåga att anpassa sitt språk till olika situationer.

Sammanfattningsvis verkar det som att eleverna har kunskap om att dessa variabler uppfattas som muntliga drag i text, och att de ansträngt sig för att undvika dessa ord och uttryck då skriftspråket uppfattas som ett högre stående språk än talspråket. Troligtvis finns här även ett samband mellan elevernas ålder och deras kunskaper kring skriftspråkets regler. Jag föreställer mig att resultatet hade blivit annorlunda om materialet hade författats av yngre elever. Slutligen bör nämnas att det under analysens gång har framkommit att en intressant variabel hade varit att studera de hälsningsfraser eleverna använt i texterna, huruvida de är formella eller informella, för att på så sätt kunna dra ytterligare slutsatser om muntliga drag.

5.4 Sammanfattning av diskussionen

Muntlighet är ett mångfacetterat begrepp och det har tydligt visat sig under uppsatsarbetets gång att det är svårt att kategorisera begreppet i endast några få variabler. Resultatet visar att vissa variabler är mer frekvent förekommande än andra i materialet, så som satsadverbial, satsradning och satsfragment. Det totala antalet muntliga drag i elevtexterna kan dock inte sägas vara stort, vilket jag tolkar som att de flesta elever i denna studie har goda kunskaper kring skriftspråkets regler, och att de allra flesta har förmåga att variera sitt språk i den utsträckning som kunskapsmålen i svenska kräver. Dock har de elever vars texter uppvisar en större mängd muntliga drag varit förhållandevis bundna till provuppgiften. Det nationella prov som undersökts i studien kan med sin speciella utformning ha lett till ett kontextberoende hos eleverna. Detta är i sig ett problem då det är önskvärt att elever utvecklar förmågan att skriva varierat, för olika situationer, i privata och offentliga sammanhang. Frågan är hur skolan ska arbeta för att dessa elever ska kunna utveckla ett kontextberoende skrivande, och därmed uppnå kursplanens mål? Min uppfattning är att processkrivning, i motsats till provskrivning, är ett fruktbart arbetssätt som kan användas för att uppnå detta viktiga kunskapsmål.

5.4.1 Förslag till vidare forskning

En fortsatt forskning i ämnet muntlighet skulle kunna utgå från något av exemplen nedan, vilka samtliga är sprungna ur de funderingar och frågor som uppkommit hos mig under skrivprocessens gång:

- Är eleverna konsekventa i sitt språkbruk eller vacklar de mellan skriftliga och muntliga uttryck i sina texter?
- Hur yttrar sig muntlighet i uppsatser författade av elever på studieförberedande gymnasieprogram jämfört med de från yrkesförberedande program?
- Hur yttrar sig muntlighet i uppsatser författade av pojkar respektive flickor?

6. Referenser

- Biber, D. (1988). *Variation across speech and writing*. Cambridge University press.
- Einarsson, J. (1978). *Talad och skriven svenska*. Lund: Studentlitteratur.
- Holme, I.M. & Solvang, B.K. (1997). *Forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Hultman, T.G. & Svenska Akademien (2003). *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Karlsson, A.M. (1997). "Kallpratare på nätet. Om chattares kommunikativa kompetens och samtalsstil" s 138-163 i Josephsson, O. (red.) (1997). *Svenskan i IT-samhället*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Lagerholm, P. (1996). *Muntlighet i svensk sakprosa. Några utvecklingslinjer*. Lund: Institutionen för nordiska språk.
- Lagerholm, P. (1999). *Talspråk i skrift. Om muntlighetens utveckling i svensk sakprosa 1800-1997*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, K. (1984). *Skrivförmåga. Studier i svenskt elevspråk*. Malmö: Liber.
- Lindström, F. (2000) *Världens dåligaste språk. Tankar om språket och människan idag*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.
- Melin, L. & Lange, S. (1995). *Att analysera text. Stilanalys med exempel*. Lund: Studentlitteratur.
- Molde, B. & Ståhle, C.I. (1970). *1900-talssvenska*. Arlöv: Berlings.
- Nyström, C. (2000). *Gymnasister skrivande. En studie av genre, textstruktur och sammanhang*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk.
- Nyström Höög, C. (2001). "Gymnasisttexter" s 36-44 i Svenska språknämnden (2005). *Textvård. Att läsa, skriva och bedöma texter*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Skolverket (2006a). *Läroplan för de frivilliga skolformerna Lpf94*. Hämtad 2006-11-21.
<http://www.skolverket.se/sb/d/468/a/1841>

Skolverket (2006b). *Ämnesinformation Svenska*. Hämtad 2006-11-21.

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=8&skolform=21&id=SV&extraId=>

Skolverket (2006c). *Det nationella provsystemet*. Hämtad 2007-01-10.

<http://www.skolverket.se/sb/d/170;jsessionid=0AA8952600BC3C0041CD45FCC04CEFF>
F

Stensmo, C. (2002). *Vetenskapsteori och metod för lärare – en introduktion*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Svantesson, S. (red.) (2000). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Svenska språknämnden & Liber.

Vetenskapsrådet (2006). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2007-01-11.

<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>

Westman, M. (2001). *Språkets myller*. Stockholm: Svenska språknämnden och Nordstedts.